

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติแต่ก็ให้เสรีภาพแก่ประชาชนในการที่จะเลือกนับถือศาสนาใดก็ได้ตามความศรัทธาในประเทศไทยนั้น ศาสนาอิสลามนับได้ว่าเป็นศาสนาหนึ่งที่มีผู้นับถือมากเป็นอันดับ 2 รองจากศาสนาพุทธ ผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามเรียกว่า มุสลิม ซึ่งเป็นชนกลุ่มที่มีความแตกต่างในด้านการนับถือศาสนา และวัฒนธรรมจากคนส่วนใหญ่ของประเทศ

ศาสนาอิสลามได้แผ่ขยายมาถึงประเทศไทยตั้งแต่ ศตวรรษที่ 12 และนับตั้งแต่นั้นมาก็ได้ฝังรกรากอย่างมั่นคงในประเทศไทย ปัจจุบันนี้มีชาวไทยมุสลิมอาศัยกระจัดกระจายอยู่ทั่วประเทศไทยไม่ต่ำกว่า 2 ล้านคน (เดช, 2531)

การที่ศาสนาอิสลามได้เข้ามาและเจริญรุ่งเรืองจนถึงกับเป็นศาสนาที่สำคัญศาสนาหนึ่งในประเทศไทยนั้น เหตุผลหนึ่งก็เพราะว่าประเทศไทยไม่มีการกีดกันทางด้านการนับถือ และความเชื่อทางศาสนา และไม่เคยปรากฏว่ามีการขัดแย้งในเรื่องศาสนาแต่อย่างใด ตรงกันข้ามรัฐบาลไทยได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพในการนับถือศาสนาเป็นอย่างยิ่ง จนถึงกับได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2475 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกของประเทศไทยในมาตรา 13 ว่า "บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการนับถือศาสนา หรือลัทธิใดๆ และย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือของตนเมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมือง และไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมของประชาชน" และในรัฐธรรมนูญฉบับต่อๆ มาจนถึงปัจจุบันล้วนแต่มีบทบัญญัติให้สิทธิเสรีภาพในการนับถือศาสนา หรือลัทธิของศาสนาและ

มีเสรีภาพในการปฏิบัติพิธีกรรมตามศรัทธานั้นๆ ด้วย

นอกจากนี้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะ และทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภกของทุกศาสนาที่มีประชาชนชาวไทยนับถือด้วย จากการที่พระมหากษัตริย์ไทยทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภกจึงทำให้ศาสนาอิสลามและชาวไทยมุสลิมได้รับการอุปถัมภ์ส่งเสริม และสนับสนุนจากพระมหากษัตริย์ไทยทุกรัชกาล และทุกสมัยตลอดมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระมหากษัตริย์ไทยองค์ปัจจุบันทรงสนพระทัยในกิจการของศาสนาอิสลามและชาวไทยมุสลิมเป็นพิเศษ พระองค์ทรงให้การอุปถัมภ์กิจกรรมที่เกี่ยวกับศาสนาอิสลามในทุกๆ ด้าน

ประเทศไทยประกอบด้วยประชากรหลายเชื้อชาติ หลายเผ่าพันธุ์ ย่อมมีความแตกต่างกันทั้งในด้านขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมรวมถึงภาษา ศาสนา และการแต่งกายจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐบาลจะต้องจัดสวัสดิการต่างๆ ให้ทั่วถึงและเท่าเทียมเสมอภาคกันในทุกกลุ่มชนซึ่งจะต้องรวมไปถึงการจัดการศึกษาให้เพื่อเป็นพื้นฐานที่จะสามารถดำรงชีวิตได้ด้วยตนเองอย่างมีความสุขทั่วถึงทุกคน

การศึกษาเป็นองค์ประกอบ และมาตรการที่สำคัญยิ่งของการพัฒนาประเทศ การศึกษาเป็นสิ่งที่ช่วยทำให้พลเมืองของชาติเป็นบุคคลที่มีประสิทธิภาพรู้จักคิด และสร้างสรรค์ให้เกิดความเจริญก้าวหน้าแก่ตนเอง สังคม และประเทศชาติ ถ้าพลเมืองส่วนใหญ่ของประเทศได้รับการศึกษาดี ย่อมเป็นกำลังสำคัญ ที่จะทำให้ประเทศชาติเจริญรุ่งเรืองไปอย่างรวดเร็ว ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันทรงตรัสไว้ตอนหนึ่งว่า

...การศึกษาเป็นเครื่องมือพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติ ทัศนคติ ค่านิยม และคุณธรรมของบุคคล เพื่อให้เป็นพลเมืองดี มีคุณภาพ และประสิทธิภาพ เมื่อบ้านเมืองประกอบไปด้วยพลเมือง ที่มีคุณภาพ และประสิทธิภาพ การพัฒนาประเทศย่อมทำได้สะดวก รวดเร็ว และรวดเร็ว (ข้าเลื่อง วุฒิจันทร์, 2520)

การจัดการศึกษาให้แก่สมาชิกของสังคมได้เริ่มมาตั้งแต่มีมนุษย์เกิดขึ้นในโลกเป็นการให้การศึกษา เพื่อสืบทอดวัฒนธรรมของสังคมให้สมาชิกในสังคมสามารถดำรงอยู่ได้ในสังคมด้วยความอยู่เย็นเป็นสุข ปัจจุบันการจัดการศึกษาถือเป็นหน้าที่และบริการอย่างหนึ่งของรัฐที่ต้องให้แก่สมาชิกหรือพลเมืองทุกคนของสังคมหมายถึง ประเทศชาติ ปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ประเทศชาติมีความเจริญก้าวหน้าทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองนั้น ได้แก่ การศึกษาดังได้มีคำกล่าวที่ว่า " การศึกษาคือกุญแจไขไปสู่ความเจริญทุกด้านในสังคม " (ภิญโญ สาร, 2523) ดังนั้นในการพัฒนาประเทศจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องจัดระบบการศึกษาให้ดีเพราะการศึกษาเป็นกระบวนการส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ รู้จักใช้เหตุผล มีทัศนคติที่ดี มีความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและต่อสังคมโดยส่วนรวมทำให้ประชาชนส่วนใหญ่สามารถยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น

การศึกษาตามแนวคิดของศาสนาอิสลาม ซึ่งถือได้ว่าเป็นศาสนาที่มีความเคร่งครัด และสร้างความเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มได้อย่างแน่นหนา และมั่นคง โดยมีพระมหาคัมภีร์อัล-กุรอาน เป็นสิ่งกำหนดแนวปฏิบัติไว้ครบถ้วนถือได้ว่าเป็นธรรมนูญแห่งชีวิต (Code of life) ของผู้นับถือศาสนาอิสลามทุกคน (อุทัย หิรัญโต , 2521) บทบัญญัติทางศาสนาเปรียบเสมือนกฎหมายที่ควบคุมความประพฤติตลอดจนกิจวัตรในการดำรงชีวิตอย่างเคร่งครัด ดังนั้นพระมหาคัมภีร์อัล-กุรอาน จึงเป็นแนวทางที่นำมาวางรากฐานของชีวิต นำมาอบรมจริยธรรม และคุณธรรมให้แก่ชาวมุสลิมทุกคนในสังคม ศาสนาอิสลามสนับสนุนและส่งเสริมให้มุสลิมทั้งชายหญิงทุกคนศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรมดังในพระมหาคัมภีร์อัล-กุรอาน ซึ่งได้มีโองการเกี่ยวกับการศึกษา และการพัฒนาคุณภาพชีวิตไว้หลายตอน เช่น

"จงอ่านเถิด ในนามแห่งพระผู้เป็นเจ้าของผู้ทรงบังเกิดสิ่งทั้งมวล"

"แท้จริง อัลเลาะห์ (ช.บ.) จะไม่เปลี่ยนแปลงสภาพชุมชนใด

จนกว่าพวกเขาจะเปลี่ยนแปลงสภาพตัวพวกเขาเอง"

ท่านศาสดามูฮัมหมัด (ศ็อลย) ได้มีวจนะไว้หลายข้อความ เช่น
 “การแสวงหาความรู้เป็นหน้าที่ที่จำเป็นแก่มุสลิมทั้งหญิง และชาย”
 “จงศึกษาตั้งแต่อยู่ (เปล) จนถึงหลุมฝังศพ”
 “จงไปแสวงหาความรู้ แม้จะต้องเดินทางไปถึงเมืองจีน”
 “ผู้ใดไปเพื่อแสวงหาความรู้ หมายถึง เขาไปในทางของพระเจ้า
 เป็นเจ้าจนกระทั่งกลับ”

นักการศึกษาและนักประวัติศาสตร์มีอาจที่จะปฏิเสธได้ว่าการศึกษา
 ของอิสลามเป็นที่มาของรากฐานอารยธรรมของมุสลิม อุดมการณ์ทางการศึกษา
 ของอิสลามนั้นเป็นอุดมการณ์ที่นักการศึกษาสมัยนี้กำลังไฝ่ฝันกันอยู่ อิสลามให้
 ความสำคัญแก่การศึกษาจนถึงกับถือว่าการศึกษานั้นเท่ากับการทำความรักดีต่อ
 พระเจ้าเป็นเจ้า อิสลามเน้นการศึกษาทุกประเภททั้งทางโลก และทางธรรม
 อิสลามกำหนดไว้ว่าไม่ว่าคนรวย หรือคนจน ย่อมมีโอกาสที่จะศึกษาได้อย่าง
 เท่าเทียมกันไม่ว่าจะอยู่ในชนชั้นใดก็ตาม และถือว่าเป็นหน้าที่ของมุสลิมทุกคน
 ไม่ว่าหญิงหรือชาย ที่จะต้องแสวงหาความรู้

อุดมการณ์ทางการศึกษาอย่างหนึ่งของอิสลามก็คือ การศึกษาอบรม
 ให้มีอิสระ และเชื่อมั่นในตนเองในการแสวงหาความรู้และมีเสรีภาพในการ
 ศึกษา อิสลามยอมรับว่าเด็กแต่ละคนนั้นมีความสามารถทางสติปัญญาที่แตกต่างกัน
 ดังนั้นอิสลามจะจัดการศึกษาไว้ให้แก่เด็กตามกำลังสติปัญญาของแต่ละคน
 (โมหัมมัด อับดุลกาเดร์, 2520) การศึกษาของอิสลามมีอิทธิพลอย่างใหญ่หลวง
 ต่อการส่งเสริมการศึกษาทุกรูปแบบ เนื่องจากมีการนำเอาหลักการ และ
 จริยธรรมทางศาสนามาใช้ การศึกษาของอิสลามจึงเกี่ยวข้องกับมนุษย์ และ
 สังคมในแง่มุมต่างๆ เช่น ภราดรภาพ อิสราภาพ ความยุติธรรม โอกาสที่
 เท่าเทียมกัน ตลอดจนจนความเป็นเอกภาพทางด้านจิตวิญญาณของชาวมุสลิมไม่
 ว่าจะเป็นการศึกษาแบบเป็นทางการ (Formal Education) ได้แก่การศึกษา
 ในโรงเรียนซึ่งจะต้องมีรูปแบบหลักสูตร และบทเรียนที่แน่นอนและการศึกษา
 แบบไม่เป็นทางการ (Informal Education) หรือการเป็นผู้ถ่ายทอดเป็น

ผู้ปลูกฝังความรู้ (Internalize / Transmit)

หากจะพิจารณา "อิสลาม" ประการหนึ่งที่แตกต่างไปจากศาสนาอื่นๆ ทั้งหมดคือ "ผู้สืบทอดศาสนา" ซึ่งให้การศึกษามากกว่าไม่เป็นทางการ (Informal Education) โดยทำหน้าที่เป็นผู้ปลูกฝัง หรือถ่ายทอดความรู้ (Internalize / Transmit) และผู้ทำหน้าที่นี้ในศาสนาอื่นๆ คือ "สถาบันนักบวช" แต่ในอิสลาม กล่าวได้ว่าเป็นเพียงศาสนาเดียวที่ไม่มีสถาบันนักบวช เมื่ออิสลามไม่มีสถาบันนักบวช หรือสมณเพศ มุสลิมทุกคนจึงมีหน้าที่เป็นทั้งผู้ปฏิบัติ อบรม สั่งสอน เผยแพร่ และสืบทอดไว้ซึ่งอิสลาม เมื่อมุสลิมทุกคนทั้งชายหญิงต่างก็ต้องทำหน้าที่ต่างๆ ดังกล่าวนี้อาจเป็นหน้าที่ของทุกคนจะต้องเป็นผู้ศึกษาหาความรู้อยู่ตลอดเวลาตั้งแต่อยู่ (เปล) จนถึงหลุมฝังศพ ดังที่กล่าวแล้ว (เสาวนีย์ จิตต์หมวด, 2535)

นอกจากนั้นอิสลามยังไม่เน้นในเรื่องปัจเจกบุคคล (Individual) แต่เน้นในการรวมกลุ่ม (Group Community) โดยมีผู้นำในแต่ละกลุ่มดังนั้น ในทุกกลุ่มทุกชุมชน หรือทุกสังคมจึงต้องเลือกผู้นำขึ้นมาจากผู้มีคุณธรรม

ในระดับชุมชน การตั้งถิ่นฐานโดยทั่วไปของมุสลิมในแต่ละชุมชน จะมี "มัสยิด" เป็นศูนย์กลางของชุมชน (Central Place) และมีอิหม่ามเป็นอะมีร์ คือการเป็นผู้นำของชุมชนที่จะต้องรับผิดชอบดูแลทุกข์สุข ทำหน้าที่อบรมสั่งสอนเพื่อชีวิตที่ดีในโลกนี้และโลกหน้าของคนในชุมชน ตลอดจนเป็นผู้นำในการปฏิบัติศาสนกิจในศาสนาอิสลาม (เสาวนีย์ จิตต์หมวด, 2535)

สถานภาพ และบทบาทของผู้นำชุมชนหรือสังคมเป็นสิ่งที่ท่านศาสดามูฮัมมัด (ศ็อลย) ได้เคยปฏิบัติมาแล้ว ซึ่งประชาชาติมุสลิมทั่วโลกได้ถือเป็นแบบฉบับในการปฏิบัติจวบจนปัจจุบัน ผู้นำในศาสนาอิสลามในระดับชุมชนที่สำคัญประกอบด้วย อิหม่าม คอเต็บ และบิหลัน สำหรับหน้าที่ของตำแหน่งทั้งสามมีดังนี้ (สมร ภูมิณรงค์, 2525)

อิหม่าม มีหน้าที่เป็นผู้นำในพิธีกรรมต่างๆ ทางศาสนา เช่น การละหมาด (การสวดนมัสการพระเจ้า) การนิกะห์ (การแต่งงาน) การโกน

ผมไฟเด็กแรกเกิด ฯลฯ นอกจากนี้ยังทำหน้าที่ เป็นผู้นำในด้านการปกครอง และเป็นผู้นำในท้องถิ่นไปในตัวด้วย

บิหลัน มีหน้าที่เป็นผู้ประกาศเชิญชวนให้มุสลิมมาทำละหมาดร่วมกัน การประกาศเรียกว่า "การอาซาน" คือการร้องบทธวดด้วยเสียงอันดังไพเราะ ตามหลักการของศาสนาอิสลาม

"คอเต็บ" เป็นภาษาอาหรับแปลว่าเทศก หรือผู้แสดงเทศนาซึ่งโดยทั่วไปมักเข้าใจว่า คอเต็บ เป็นเพียงผู้แสดงธรรมกถาในวันศุกร์ในวาระแห่งการละหมาดหรือเทศนาในวันและวาระสำคัญทางศาสนาเท่านั้น แต่ความจริงคอเต็บในทัศนะของศาสนาอิสลามยังหมายถึง ผู้แสดงธรรมเทศนา การชักชวนให้มนุษย์ปฏิบัติในคุณธรรมอันดีงามแห่งอิสลามไม่ว่าจะเป็นในมัสยิด หรือนอกมัสยิดก็ตาม และยังหมายถึงหน้าที่ในการบริหารอีกด้วยเพราะคอเต็บจัดอยู่ในประเภทผู้นำที่มีหน้าที่รับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งโดยตำแหน่งในกฎหมายไทยแล้ว ถือว่า เป็นรองประธานคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด (สมร ฎูมิณรงค์, 2525)

ตำแหน่งคอเต็บ นั้นถือว่าเป็นตำแหน่งที่มีเกียรติมาก เพราะเป็นตำแหน่งที่สืบทอดมาจากศาสดาซึ่ง เป็นผู้ที่เผยแพร่ศาสนาเป็นผู้ชักชวนให้มนุษย์ปฏิบัติในคุณธรรมอันดีงามแห่งระบอบอิสลาม ให้รู้จักปฏิบัติแต่ความดี ละเว้นความชั่ว คอเต็บเป็นผู้ให้การอบรมจริยธรรม และคุณธรรมแก่คนในท้องถิ่น นอกจากหน้าที่ทางศาสนาแล้ว คอเต็บยังมีหน้าที่ทางการบริหารคือ เป็นผู้นำท้องถิ่นที่จะต้องมีความรับผิดชอบ ด้านการบริหารงาน ที่เกี่ยวข้องกับสังคม โดยเฉพาะต้องมีการสัมพันธ์กับบุคคลที่อยู่ในเขตรับผิดชอบ หรือผู้อื่นที่เกี่ยวข้อง จึงจำเป็นต้องรู้หลักการการอยู่ร่วมกันในสังคมเป็นอย่างดี และต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ (สมร ฎูมิณรงค์, 2525)

1. มีศีลธรรมทั้งกาย วาจา และใจ
2. มีขันติธรรม มีความอดทน อดกลั้น ยับยั้งชั่งใจ
3. มีเมตตาธรรม

4. มีความนอบน้อมถ่อมตน

5. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

ถ้าพิจารณาแล้วจะพบว่าคอเต็บมีหน้าที่และบทบาทบางประการคล้าย พระภิกษุสงฆ์ในศาสนาพุทธในสมัยก่อน สถาบันพระพุทธรศาสนาเป็นสถาบันแห่งแรกที่ทำให้การศึกษาแก่คนไทย การศึกษาของเราเริ่มต้นที่วัดโดยเฉพาะในด้าน จริยศึกษาแม้ในปัจจุบันความสำคัญในด้านนี้ก็ยังมีอยู่ เพราะฉะนั้นจึงทำให้การจัดการศึกษาของไทย มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพระพุทธรศาสนา มาตลอดโดยมี พระสงฆ์เป็นครูผู้สอน (สมพิศ โพล่งน้อย, 2530)

บทบาทของพระสงฆ์ในด้านที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานั้นสรุปเป็นหัวข้อ สำคัญได้ดังนี้

1. ด้านการสอนหนังสือ โดยเฉพาะในอดีตพระสงฆ์เป็นผู้สอน หนังสือให้กับเด็ก มุ่งสอนให้อ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็น จุดประสงค์สำคัญ เพื่อต้องการให้คนในชุมชนเป็นผู้ที่รู้หนังสือ

2. ด้านการสอนศาสนา พระสงฆ์เป็นผู้ให้การอบรม สั่งสอน คุณธรรมจริยธรรมต่างๆ ธรรมะที่พึงปฏิบัติเพื่อให้ทุกคนดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกัน ด้วยความสงบสุข นอกจากให้การอบรม คุณธรรมจริยธรรม ธรรมะต่างๆ ดังกล่าวแล้ว พระสงฆ์ยังเป็นผู้ให้การสนับสนุนส่งเสริมในการเผยแพร่เพื่อให้ ทุกคนได้ประพฤติปฏิบัติธรรม อันจะเป็นประโยชน์ต่อความสงบสุขของสังคม โดยรวม

3. การให้การสนับสนุนการศึกษา ทั้งในระบบ และนอกระบบ พระสงฆ์เป็นผู้สนับสนุนการศึกษา โดยการให้การช่วยเหลือเกื้อหนุนโรงเรียน ในด้านต่างๆ เช่น การให้ยืมอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ของวัด เพื่อนำไปใช้ในกิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียนและชุมชนจัดขึ้น รวมไปถึงการบริจาค และช่วย จัดหาทุนการศึกษา สำหรับนักเรียนที่ขาดแคลน นอกจากนี้พระสงฆ์ยังเป็นผู้ที่ ได้รับความเชื่อถือ และเป็นที่ไว้วางใจของคนทั่วไปเป็นผู้ให้คำแนะนำปรึกษา แก่ประชาชนในท้องถิ่น โดยมีวัดเป็นศูนย์รวมและเป็นที่พักพิงทางด้านจิตใจของ

ชาวบ้าน

4. พระสงฆ์เป็นสื่อกลางหรือเป็นตัวแทนการอบรมเด็กๆ และคนในชุมชนให้รู้จักอนุรักษ์เพื่อดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ ของขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องตามหลักธรรมของศาสนาพุทธ

ตามหลักการ การจัดการศึกษาทุกระดับ และทุกหน่วยงานเน้นการให้ท้องถิ่น ชุมชน และองค์กรศาสนา ซึ่งได้แก่ วัด โบสถ์ และมัสยิดเข้ามามีบทบาทโดยให้ความร่วมมือกับโรงเรียนในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีประชาชน หลายเชื้อชาติ หลายศาสนาอาศัยอยู่ร่วมกัน และในชุมชนของผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ ซึ่งประกอบด้วย ชุมชน วัด และโรงเรียน ทั้งสามส่วนนี้จะมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันมาก มีการส่งเสริมช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกัน และกันอยู่ตลอดเวลาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน วัดในศาสนาพุทธจึงมีบทบาทในชุมชนมาก โดยเฉพาะกับโรงเรียน โดยมีพระสงฆ์เป็นสื่อกลางในการสร้างความสัมพันธ์ ผู้วิจัยจึงเกิดความสนใจที่จะศึกษาว่า ในทำนองเดียวกัน ชุมชนที่มีประชาชน ส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามอยู่เป็นจำนวนมากเช่นกันนั้นความสัมพันธ์ระหว่างมัสยิด และโรงเรียนมีความสัมพันธ์กันหรือไม่ มากน้อยเพียงไร และมีความสัมพันธ์กันอย่างไร คอเต็บซึ่งเป็นบุคคลที่เป็นผู้นำทางศาสนาอิสลามมีบทบาทอย่างไรบ้าง ในการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่าง ชุมชน มัสยิด และโรงเรียน

จากแนวเหตุผลดังกล่าวข้างต้นพิจารณาได้ว่า คอเต็บซึ่งเป็นผู้นำทางศาสนาอิสลาม นอกจากจะมีบทบาท และหน้าที่หลักบางประการคล้ายคลึงกับพระสงฆ์ในพุทธศาสนา ดังที่กล่าวแล้ว คอเต็บน่าจะมีส่วนบทบาทในด้านอื่นๆ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาในชุมชนมุสลิม อย่างไรก็ตาม แม้จะมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการศึกษามีผู้ศึกษาในแง่มุมต่างๆ เป็นจำนวนมาก แต่บทบาทของคอเต็บที่เกี่ยวข้องกับการศึกษายังมีผู้ศึกษาซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับบทบาทของพระสงฆ์ในหลายๆ ด้าน กลับมีผู้ศึกษาค้นคว้าน้อยมาก โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ

การศึกษาระดับประถมศึกษายังไม่พบว่ามีผู้ใดทำการศึกษามาก่อนซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้วิจัยสนใจและต้องการที่จะทำการศึกษาต่อไป

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาบทบาทของคอเต็บที่มีต่อการจัดการศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา ในชุมชนมุสลิม ด้านการสอนหนังสือ ด้านการอบรมจริยธรรมและมารยาท ด้านการให้และการจัดหาทุนการศึกษา ด้านการบริการสังคมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ตลอดจนศึกษาปัญหา และอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทของคอเต็บ ในชุมชนมุสลิม กรุงเทพมหานคร ทั้งนี้เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างบ้าน มัสยิด และโรงเรียน เพื่อช่วยให้เด็กไทยมุสลิมได้รับการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพเต็มที่ต่อไป ตามแนวเหตุผลที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งจะเป็นแนวทางในการให้คอเต็บเป็นทรัพยากรบุคคล และใช้มัสยิดในฐานะเป็นแหล่งความรู้เพื่อช่วยให้การสนับสนุน และส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนสำหรับโรงเรียน ที่มีลักษณะสภาพชุมชนที่มีความเชื่อถือ และศรัทธาในหลักศาสนาอิสลามในลักษณะ ที่กล่าวมาแล้วข้างต้นให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นรวมถึงประโยชน์ในการเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับผู้ศึกษาค้นคว้าในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ในลำดับต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาบทบาทของคอเต็บที่มีต่อการจัดการศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษาในชุมชนมุสลิม ด้านการสอนหนังสือ ด้านการอบรมจริยธรรมและมารยาท ด้านการให้และการจัดหาทุนการศึกษา และด้านการบริการสังคมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ปัญหา และอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทของคอเต็บในชุมชนมุสลิม กรุงเทพมหานคร

ขอบเขตของการวิจัย

1. การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาเฉพาะบทบาท 4 ด้านของคอเต็บเท่านั้น คือด้านการสอนหนังสือ ด้านการอบรมจริยธรรมและมารยาท ด้านการให้และการจัดหาทุนการศึกษา และด้านการบริการสังคมในส่วนที่เกี่ยวกับการศึกษารวมถึงปัญหา และอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาท ในแต่ละด้านของคอเต็บในชุมชนมุสลิม กรุงเทพมหานคร

2. โรงเรียนที่ใช้ในการวิจัย เป็นโรงเรียนสังกัด สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร เฉพาะเขตหนองจอก ซึ่งเป็นเขตที่มีประชาชนเป็นมุสลิมอาศัยอยู่อย่างหนาแน่นที่สุด ในกรุงเทพมหานครเท่านั้น

ข้อดกลง เบื้องต้น

ขนาดของชุมชน และระยะเวลาที่แตกต่างกัน ในการก่อตั้งชุมชนไทยมุสลิมในแต่ละแห่ง ไม่มีผลต่อความแตกต่างในการปฏิบัติตามบทบาทของคอเต็บที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

คอเต็บ หมายถึงผู้นำในศาสนาอิสลามประจำมัสยิดทุกมัสยิดใน กรุงเทพมหานคร ซึ่งมีหน้าที่ในการเทศนาให้การอบรม สั่งสอน คุณธรรม จริยธรรมในวาระแห่งการละหมาดวันศุกร์ (คุตบะห์) รวมถึงวาระสำคัญแห่งการละหมาดทั่วไป แก่บุคคลในชุมชนโดยจะปฏิบัติหน้าที่ทั้งในมัสยิด และนอกมัสยิด ตำแหน่งคอเต็บนี้เป็นตำแหน่งรองประธานคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด โดยได้รับการเลือกตั้งจากสมาชิกของมัสยิดนั้นๆ และได้รับการจดทะเบียนจากกระทรวงมหาดไทย

บทบาทของคอบเต็บที่มีต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ของคอบเต็บที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา ในชุมชนมุสลิม เพื่อที่จะช่วยในการสนับสนุน ส่งเสริมให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การปฏิบัติหน้าที่ของคอบเต็บที่มีต่อการจัดการศึกษามี 4 ด้านได้แก่ ด้านการสอนหนังสือ ด้านการอบรมจริยธรรมและมารยาท ด้านการให้และจัดหาทุนการศึกษา และด้านการบริการสังคมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา รวมถึงปัญหาและอุปสรรคในการทำหน้าที่ตามบทบาทในแต่ละด้าน

บทบาทด้านการสอนหนังสือ หมายถึง การที่คอบเต็บได้มีส่วนช่วยในการเป็นครูในโรงเรียนทำการสอนในเนื้อหาวิชาในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยให้แก่นักเรียนในโรงเรียนระดับประถมศึกษา การเป็นครูสอนภาษาอาหรับตามคัมภีร์อัล-กุรอาน และการเป็นผู้ฝึกฝนอบรมดูแลความประพฤตินักเรียนนอกเวลาเรียนปกติในโรงเรียนประถมศึกษา

บทบาทด้านการอบรมจริยธรรม และมารยาท หมายถึง การที่คอบเต็บทำหน้าที่ในการอ่านคุตบะห์เพื่ออบรมผู้ที่มาละหมาดวันศุกร์รวมถึงการอบรมในการละหมาดในวันสำคัญอื่นๆ ตามพิธีทางศาสนาอิสลามซึ่งในเนื้อหาของ การอบรมนั้นเป็นเรื่องการสั่งสอน จริยธรรม คุณธรรม และมารยาทในเรื่องต่างๆ ที่สอดคล้องกับเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน

บทบาทด้านการให้และการจัดหาทุนการศึกษา หมายถึง การที่คอบเต็บช่วยจัดหาทุนการศึกษาให้แก่เด็กนักเรียนที่ขาดแคลนโดยแยกเป็นประเภทต่างๆ ดังนี้ ทุนค่าเล่าเรียน ทุนอาหารกลางวัน ทุนบำรุงห้องสมุด เพื่อช่วยส่งเสริมด้านการเรียนของนักเรียนให้มีความพร้อมสมบูรณ์ในทุกๆ ด้าน

บทบาทด้านการบริการสังคมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ได้แก่ การใช้สถานที่เพื่อการประชุมปรึกษาหารือหรือเพื่อการดูแลเด็กโดยเปิดเป็นศูนย์พัฒนาเด็กจัดเป็นมุมห้องสมุด หรือจัดเป็นอุทยานการศึกษา

ปัญหา และอุปสรรค หมายถึง สิ่งที่เป็นปัญหาในการปฏิบัติตามหน้าที่
จนไม่สามารถดำเนินการให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ได้อย่างราบรื่น

ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ผู้อำนวยการ อาจารย์ใหญ่ หรือครูใหญ่
ของโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2538

ครู หมายถึง ครูประจำชั้นนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ใน
โรงเรียนประถมศึกษาเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2538

ผู้ปกครอง หมายถึง ผู้ปกครองของนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลาม
ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 , 4 และ 6 ในโรงเรียนประถมศึกษา
เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร

โรงเรียนประถมศึกษา หมายถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษาระดับ
ประถมศึกษา ที่ตั้งอยู่ในเขตการปกครองที่มีนักเรียนเป็นมุสลิมมากที่สุด ซึ่ง
ได้แก่เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นเพื่อการวิจัยจาก
หลักฐานเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

คอเต็บ ประจำมัสยิดในกรุงเทพมหานคร ทั้งหมดจำนวน

3. ผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลในการทำวิจัย ได้แก่

3.1 ผู้บริหารโรงเรียน ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบธรรมดาจากผู้บริหารโรงเรียนในเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ซึ่งมีทั้งหมด 37 คน สุ่มมาร้อยละ 25 ได้จำนวน 10 คน

3.2 ครู ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบธรรมดาจากโรงเรียนในเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ทั้งหมด 37 โรงเรียน สุ่มมาร้อยละ 25 ได้จำนวน 10 โรงเรียน และสุ่มแบบเจาะจงครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ชั้นละ 1 คน โรงเรียนละ 6 คนทั้งหมด 10 โรงเรียนจะได้ครูทั้งหมด 60 คน

3.3 ผู้ปกครอง ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบธรรมดาจากโรงเรียนในเขตหนองจอก ทั้งหมด 37 โรงเรียนสุ่มมาร้อยละ 25 ได้จำนวน 10 โรงเรียน และสุ่มแบบเจาะจงผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2, 4 และ 6 ที่เป็นมุสลิมชั้นละ 1 คนโรงเรียนละ 3 คนทั้งหมด 10 โรงเรียนจะได้ผู้ปกครองทั้งหมด 30 คน

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีทั้งหมด 6 ชุด คือ

เครื่องมือชุดที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลสำหรับคอเต็บ มีส่วนประกอบ 3 ตอนดังนี้
ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพ และข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย อายุ ระยะเวลาที่รับตำแหน่ง และระดับการศึกษา

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ เพื่อสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของคอเต็บที่มีต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาโดยกำหนดแนวคำตอบออกเป็น 4 ด้านดังนี้

- 1) ด้านการสอนหนังสือ
- 2) ด้านการอบรมจริยธรรม และมารยาท

3) ด้านการให้ และจัดหาทุนการศึกษา

4) ด้านการบริการสังคมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิด (Open ended) เพื่อสอบถามความคิดเห็น หรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับบทบาทของคอเต็บที่มีต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาทั้งในและนอกมัสยิด

เครื่องมือชุดที่ 2 เป็นแบบสอบถามสำหรับครู มีส่วนประกอบ 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามแบบเลือกตอบเพื่อสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทของคอเต็บในส่วนที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน

เครื่องมือชุดที่ 3 เป็นแบบสัมภาษณ์คอเต็บมีส่วนประกอบ 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ถูกสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 สัมภาษณ์ถึงปัญหา และอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทของคอเต็บ ด้านการสอนหนังสือ ด้านการอบรมจริยธรรม และมารยาทด้านการให้และจัดหาทุนการศึกษา และด้านการบริการสังคมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติม

เครื่องมือชุดที่ 4 แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน มีส่วนประกอบ 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบ

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของคอเต็บในส่วนที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนประถมศึกษา และการเป็นผู้สร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

เครื่องมือชุดที่ 5 แบบสัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียน
มีส่วนประกอบ 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ถูกสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 สัมภาษณ์เกี่ยวกับสิ่งที่คอยปฏิบัติในส่วนที่
เกี่ยวข้องกับโรงเรียนประถมศึกษา

เครื่องมือชุดที่ 6 เป็นแบบสังเกตคอยเค็ดบในขณะปฏิบัติ
หน้าที่อยู่ในมัสยิด โดยใช้การบันทึกข้อมูลที่สังเกตได้ในแบบสังเกต

4.2 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

4.2.1 ศึกษาข้อมูลขั้นต้น ขั้นรอง เอกสาร งานวิจัย
บทความตำรา วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องศาสนาอิสลาม ผู้นำในศาสนา
อิสลาม ผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามที่มีความรู้เชี่ยวชาญในเรื่องของศาสนาอิสลาม
รวมถึงบทบัญญัติหลักการศรัทธาของศาสนาอิสลามในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

4.2.2 รวบรวมข้อมูลแล้วนำมาสร้างเครื่องมือที่ใช้ใน
การวิจัยซึ่งได้แก่ แบบสอบถาม 2 ชุด แบบสัมภาษณ์ 3 ชุด และแบบสังเกต
1 ชุด

4.2.3 นำเครื่องมือไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน
ตรวจสอบความถูกต้องแล้วนำมาแก้ไข

4.2.4 นำเครื่องมือที่แก้ไขแล้วไปทดลองใช้
(Try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่ประชากร เพื่อพิจารณาความเหมาะสม
ของภาษา เวลาที่ใช้ และการครอบคลุมเนื้อหา

4.2.5 นำเครื่องมือมาแก้ไข ปรับปรุงเป็นเครื่องมือ
ฉบับที่สมบูรณ์

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเดินทางไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และบางส่วน
ส่งกลับทางไปรษณีย์

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยแยกการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

6.1 ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม นำมารวบรวม แจกแจง ความถี่ หาค่าร้อยละ และแปลความ

6.2 ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ นำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยการสรุปรวบรวมความคิดเห็นแล้วนำเสนอเป็นความเรียงแยกเป็นข้อๆ

6.3 ข้อมูลที่ได้จากการสังเกต วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสรุปรวบรวมนำเสนอเป็นความเรียงเน้นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยาย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบถึงการสนับสนุนเกี่ยวกับเรื่องการศึกษา ที่คอเด็บมีให้กับโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งจะเป็นแนวทางของการให้ความร่วมมือกันระหว่างผู้นำทางศาสนาในชุมชนกับโรงเรียน เพื่อให้การทำงานมีการประสานและสอดคล้องกัน และมีประสิทธิภาพ ส่งผลถึงการพัฒนาคุณภาพของนักเรียนระดับประถมศึกษาดีขึ้น

2. เป็นประโยชน์ต่อผู้บริหาร และครูผู้สอนรวมถึงบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาได้นำผลการวิจัยไปใช้ในการวางแผนเพื่อกำหนดเนื้อหา รวมไปถึงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นที่มีมุสลิมเป็นจำนวนมาก

3. ข้อมูลที่ได้จากการศึกษา สามารถนำไปใช้ประโยชน์เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาแก้ไขปัญหา เป็นการช่วยเหลือ สนับสนุน ส่งเสริมการจัดการศึกษาระดับนี้ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สามารถนำไปปรับใช้กับชุมชนอื่นๆ ที่มีสภาพและสิ่งแวดล้อมที่คล้ายคลึงกันได้

4. เป็นข้อมูลพื้นฐานในการปรับปรุง หรือ สร้างหลักสูตรอิสลามศึกษาเพื่อใช้ในโรงเรียนที่มีนักเรียนส่วนใหญ่เป็นมุสลิม

5. เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับผู้ที่ศึกษาค้นคว้า เกี่ยวกับเรื่องนี้ในอีกระดับหนึ่งต่อไป